अस्वीकरण

नेपालीमा अनुवाद गरिएको मामिलाको निर्णय पक्षकारले आफ्नो भाषामा बुझ्नु को लागि मात्र हो। सबै व्यावहारिक र आधिकारिक उद्देश्यका लागि, फैसलाको अंग्रेजी संस्करण नै प्रामाणिक हुनेछ र कार्यान्वयनको उद्देश्यका लागि पनि अंग्रेजी भाषा मै जारी भएको फैसला मान्य हुनेछ।

[२०२४] ३ एस.सी.आर. ४१७ : २०२४ इन्सी २०९

लोकतान्त्रिक सुधार संघ र अर्को

विरुद्ध

भारत सरकार र अरू

(सन् २०२४ को संक्षिप्त निवेदन डायरी नं. ११८०५)

मा

(सन् २०२४ को संक्षिप्त निवेदन नं. ४८६)

मा

(सन् २०१७ को रिट याचिका (सी) नं. ८८०)

१५ मार्च २०२४

[डा. धनन्जय वाई चन्द्रचूड, प्रधान न्यायाधीश, संजिव खन्ना, बी. आर. गवई, जे. बी. पार्डिवाला र मनोज मिश्र, न्यायाधीशहरू]

विचाराथः विषय

यो मुद्दा निर्वाचन आयोगले यस न्यायालयमा बुझाएको तथ्यांक सम्बन्धी चुनावी बन्डहरुको डाटा फिर्ता गर्न माग गरेको याचिका सँग सम्बन्धित छ। यो याचिका अन्तरिम आदेश मिति १२.०४.२०१९ को पालना गर्न न्यायालयमा बुझाइएको हो, ताकि निर्वाचन आयोगले यो न्यायालयको मिति ११.०४.२४ को आदेशअनुसार उक्त डाटा आफ्नो वेबसाइटमा अपलोड गर्न सकोस्।

शिर्षकहरू

निर्वाचन - चुनावी बन्डहरु - निर्वाचन आयोगले यस न्यायालयमा बुझाएको तथ्यांक सम्बन्धी चुनावी बन्डहरुको डाटा फिर्ता गर्न माग गरेको याचिका ताकि आफूसँग रहेको डाटाको प्रति नभएकाले त्यसलाई आफ्नो वेबसाइटमा अपलोड गर्न सकोस्:

निर्धारण गरिएको: रजिस्ट्रार (न्यायिक) लाई निर्वाचन आयोगले बुझाएको डाटा स्क्यान र डिजिटाइज गर्न र त्यसपछि निर्वाचन आयोगका वकिललाई फिर्ता गर्न निर्देशन जारी गरिनेछ, जसले त्यसपछि तोकिएको समयावधिभित्र डाटालाई आफ्नो वेबसाइटमा अपलोड गर्नेछन्। साथै, भारतीय स्टेट बैंकले चुनावी बन्डहरुको अल्फा-न्युमेरिक नम्बरहरू खुलाएको छैन भने त्यसलाई सुचना जारी गरिनेछ र अर्को सुनुवाइको मितिमा बैंकको बन्ड खरिद र भुक्तानीको व्यवस्थापन र भण्डारणका लागि जिम्मेवार वरिष्ठ अधिकारीको उपस्थितिको निर्देशन दिइनेछ।

उद्धृत न्यायिक मामिलाहरु

एशोसिएशन फर डेमोक्रेटिक रिफर्मस् विरुद्ध भारत सरकार, **[२०२१] २ एस.सी.आर. ८५१: सन् २०१७ को रिट याचिका (देवानी) नं ८८०- उल्लेख गरिएको।**

शब्दावलीको सूची

दस्तावेजहरूको स्क्यानिङ र डिजिटाइजेशन; चुनावी बन्डहरू; चुनावी बन्डहरूका अल्फा-न्युमेरिक नम्बरहरू।

मामिलाको उत्पत्ति

नागरिक मूल अधिकारक्षेत्र: सन् २०२४ को संक्षिप्त याचिका डायरी नं. ११८०५

मा

सन् २०२४ को संक्षिप्त याचिका नं. ४८६

मा

सन् २०१७ को रिट याचिका (नागरिक) नं. ८८०

भारत को सर्वोच्च न्यायालयको मिति ११.०३.२०२४ को सन् २०२४ को एम.ए. नं. ४८६ को फैसला र आदेशबाट

पक्षहरूका लागि उपस्थितिहरू

प्रशान्त भुषण, सुश्री नेहा राठी, सुश्री कजल गिरी, प्रणव साखदेवा, सुश्री शिवानी कपूर, कमल किशोर, वकिलहरू याचिककर्ताहरूको लागि।

अमित शर्मा, दिपेश सिन्हा, सुश्री पल्लवी बरुआ, सुश्री अपर्णा सिंह, वकिलहरू निवेदकको लागि।

तुषार मेहता, सरकारी वकिल, कपिल सिबल, वरिष्ठ वकिल, उत्तरदाताहरूको लागि।

सर्वोच्च न्यायालयको फैसला/आदेश

<u>आदेश</u>

१. भारतको निर्वाचन आयोगले[१] थप निर्देशन मागदै एक याचिका दायर गरेको छ।

२. यस न्यायालयको मिति ११ मार्च २०२४ को आदेशमा, यस न्यायालयले निर्वाचन आयोगलाई यस न्यायालयमा अन्तरिम आदेश मिति १२ अप्रिल २०१९ अनुसार बुझाएको डाटा यस न्यायालयको हिरासतमा रहेकोले आफ्नो वेबसाइटमा अपलोड गर्न निर्देशन दिएको थियो। यो निर्देशन जारी गर्दा, न्यायालयले अनुमान गरेको थियो कि यस न्यायालयको रजिस्ट्रीमा बुझाइएको डाटाको प्रतिलिपि निर्वाचन आयोगसँग उपलब्ध हुनेछ।

---

१ "ईसीआई"

३. निर्वाचन आयोगका तर्फबाट उपस्थित श्री अमित शर्मा, वकिलले बताए अनुसार, वास्तवमा निर्वाचन आयोगले संकलन गरेको डाटाको प्रतिलिपि राखेको छैन किनकि त्यो डाटा यस न्यायालयमा सिलबन्दी हैसियतमा पेश गरिएको थियो।

४. त्यसैले, निर्वाचन आयोगको अनुरोध छ कि यस न्यायालयमा पेश गरिएको डाटा आयोगलाई फिर्ता गरिनुपर्छ ताकि यस न्यायालयको सबै दस्तावेजहरू अपलोड गर्न भनेको आदेशको पालना गर्न सकोस्। श्री कपिल सिबल र श्री विजय हंसारिया, वरिष्ठ वकिलहरू र श्री प्रशान्त भुषण, याचिककर्ताहरूका वकिलले निर्वाचन आयोगको यो अनुरोधको विरोध गरेका छैनन्।

५. हामी तदनुसार निम्न निर्देशनहरू जारी गर्दछौं:

(i) यस न्यायालयका रजिष्ट्रार (न्यायिक) ले निर्वाचन आयोगले यस न्यायालयको अन्तरिम आदेशको पालना गरी पेश गरेको डाटा स्क्यान र डिजिटाइज गरिएको सुनिश्चित गर्नेछन्। यो कार्य आजको दिन (१६ मार्च २०२४) साँझ ५ बजेसम्मै गरिसक्नुपर्छ;

(ii) माथिको कार्य सम्पन्न भएपछि, मूल दस्तावेजहरू निर्वाचन आयोगका तर्फबाट उपस्थित श्री अमित शर्मालाई फिर्ता गरिनेछ;

(iii) निर्वाचन आयोगले त्यसपछि गत १७ मार्च २०२४ को साँझ ५ बजेभित्र त्यो डाटा आफ्नो वेबसाइटमा अपलोड गर्नेछ; र

(iv) स्क्यान र डिजिटाइज गरिएका फाइलहरूको प्रतिलिपी पनि श्री अमित शर्मालाई उपलब्ध गराइनेछ ताकि डिजिटाइजेसनको प्रक्रिया दोहोरिन

नपरोस्।

६. यसरी, संक्षिप्त निवेदन निपटान गरिएको छ।

७. संविधान पिठको फैसला *लोकतान्त्रिक सुधार संघ विरुद्ध भारत सरकार* मा, भारतीय स्टेट बैंकलाई निर्वाचन आयोगलाई राजनीतिक दलहरूद्वारा खरिद गरिएका र भुक्तानी गरिएका चुनावी बन्डहरूको सम्पूर्ण विवरण उपलब्ध गराउन भनिएको थियो, जसमा खरिद/भुक्तानी मिति, खरिददाताको नाम र खरिद गरिएको चुनावी बन्डको मूल्य समावेश थियो। भारतीय स्टेट बैंकले चुनावी बन्डहरूको अल्फा-न्युमेरिक नम्बरहरू खुलाएको छैन भन्ने बताइएको छ।

१[२०२१] २ एससीआर ८५१ : सन् २०१७ को रिट याचिका (देवानी) न. ८८०

२ "एसबिआई"

८. भारतका महान्यायवादी बताउँछन् कि किनकी उनी भारतीय स्टेट बैंकको तर्फबाट हाजिर छैनन्, त्यसैले बैंकलाई सुचना जारी गरिनुपर्छ।

९. हामी रजिस्ट्रीलाई भारतीय स्टेट बैंकलाई गत १८ मार्च २०२४ मा फर्किने गरी सुचना जारी गर्न निर्देशन दिन्छौं। साथै, अर्को सुनुवाई मितिमा खरिद र भुक्तानी गरिएका बन्डहरूको विवरणको व्यवस्थापन र भण्डारणका लागि जिम्मेवार भारतीय स्टेट बैंकका एक वरिष्ठ अधिकारीको उपस्थितिको निर्देशन पनि दिन्छौं।

१०. यस आदेशको प्रतिलिपी रजिष्ट्रार (न्यायिक) ले भारतीय स्टेट बैंकका स्थायी वकिल श्री संजय कपुरलाई बुझाउनुपर्नेछ।

शिर्षकहरू तयार गर्ने: निधि जैन

मामिलाको परिणाम: संक्षिप्त निवेदन खारेज।